

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԵՎ ԹԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

2024-2025 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՎԱ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ
ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՎԱՆ 2025

Պատասխանատու՝ ՆԱՐԻՆԵ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան.....	4
Թեստի կառուցվածքը	5
Առաջադրանքների կառուցվածքային տեսակները	7
Առաջադրանքների նմուշներ	9
Քննական ծրագրում ընդգրկված ուսումնական նյութը.....	25
Պատասխանների ձևաթուղթը	40
Հանձնարարվող գրականություն	41

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ուղեցույցում ներկայացված է 2024-2025 ուսումնական տարվա պետական ավարտական և միասնական քննությունների թեստի կառուցվածքը, տրված են առաջադրանքների թեմատիկ, բովանդակային ու կառուցվածքային տեսակները և տիպերը, դրանց համամասնությունը թեստում, առաջադրանքների լուծման եղանակների և պատասխանների ձևաթղթում լրացման կարգի բացատրությունները, առաջադրանքների նմուշներ, ք ն ն ա կ ա ն ծրագրում ընդգրկված ուսումնական նյութը, պատասխանների ձևաթուղթը և պատասխանի գնահատման չափանիշները, հանձնարարվող գրականությունը:

Հայոց պատմության շտեմարանները, պետական ավարտական և միասնական քննությունների թեստերը կազմվում են համաձայն ուղեցույցի:

Քննական թեստերը կազմվում են քննական ծրագրում ընդգրկված՝ ավագ դպրոցի ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի դասագրքերի համապատասխան ուսումնական նյութերի հիման վրա ստեղծված առաջադրանքներից: Դրանք կարող են լինել՝ «Հայոց պատմություն. պետական ավարտական և միասնական քննությունների թեստային առաջադրանքների շտեմարան»-ի երեք գրքերից (2021 թ. և 2022 թ. հրատարակություն, «Զանգակ») ընտրված առաջադրանքներ, ինչպես նաև շտեմարանային առաջադրանքների և քննական ուսումնական նյութի հիմքի վրա ստեղծված նոր առաջադրանքներ:

ԹԵՍՏԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Քննական թեստը բաղկացած է Ա և Բ մակարդակներից և ներառում է 70 առաջադրանք:

Ա մակարդակի առաջադրանքները վերաբերում են պետական ավարտական քննությանը և միասնական քննության ավարտական մասին:

Միասնական քննությունը ներառում է Ա և Բ մակարդակները:

Թեստային առաջադրանքները ունեն հետևյալ 3 կառուցվածքային տեսակները՝ ընտրովի պատասխանով, կարճ պատասխանով և պնդումների փունջ՝ բաղկացած 6 պնդումներից:

Ընտրովի պատասխանով (թեստի հ. հ. 1-34 և 46-57 առաջադրանքներ) և կարճ պատասխանով (հ. հ. 35-44 և 58-69) առաջադրանքներից յուրաքանչյուրի ճիշտ պատասխանին տրվում է 1 միավոր, պնդումների փնջի ամբողջական ճիշտ պատասխանին՝ 6 միավոր (հ. հ. 45 և 70):

Թեստի ընդհանուր միավորը այդպիսով կազմում է 80:

Ստորև տրված աղյուսակում ներկայացված են առաջադրանքների բովանդակային և կառուցվածքային տիպերը, դրանց տեսակներն ու համամասնությունը:

Առաջադրանքների բովանդակային տիպերը		Կառուցվածքային տիպերը					
		Ա մակարդակ			Բ մակարդակ		
		Ընտրովի պատաս- խանով	Կարճ պատաս- խանով	պնդում- ների փունջ	Ընտրովի պատաս- խանով	Կարճ պատաս- խանով	պնդում- ների փունջ
1	Տարեթվերի իմացություն	10 (1-8, 28-29)	---		---	---	
2	Փաստերի և երևույթների իմացություն	10 (9-16, 30-31)	---		---	---	
3	Աշխատանք սկզբնաղբյուրների հետ	5 (17-18, 32-34)	---		---	---	
4	Պատմական տերմինների և հասկացությունների իմացություն	2 (19-20)	2 (35-36)		2 (46-47)	2 (58-59)	
5	Պատմական իրադարձությունների և երևույթների պատճառների ու հետևանքների իմացություն	2 (21-22)	2(37-38)		2 (48-49)	2 (60-61)	
6	Պատմական իրադարձությունների և երևույթների ժամանակագրական հաջորդականության իմացություն	2 (23-24)	2 (41-42)		3 (50-52)	3 (65-67)	
7	Պատմական իրադար- ձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային հաստատությունների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների համապատասխանեցում	2 (25-26)	2 (43-44)		2 (53, 57)	2 (68-69)	
8	Պատմական փաստարկների, պնդումների համադրում և խմբավորում	1 (27)	2 (39-40)	1 (45)	3 (54-56)	3 (62-64)	1 (70)

ԱՌԱՋԱՂԻՄՆՔՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Քննական թեստի առաջադրանքների կա տ ա ր մ ա ն հանձնա-
րարությունները ձևակերպվում են հարցերի կամ պահանջների տեսքով:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպվում է
հ ա ր ց ը կ ա մ պահանջը, և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ,
որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքները երկու տիպի են և ունեն
կատարման տարբեր եղանակներ:

Առաջին տիպի կարճ պատասխաններով առաջադրանքներում
պահանջից հետո կարող են տրված լինել պատասխանի համարա-
կալված՝ հինգից մինչև ինը տարբերակ (պնդումներ, բացա-
տրություններ, տերմիններ, իրադարձություններ և այլն), որոնցից պետք
է ընտրել ճիշտ պատասխան(ներ)ը: Ա մակարդակում տրված են հինգ
կամ վեց համարակալված տարբերակներ, որոնցից ճիշտ են մեկը կամ
երկուսը: Այն առաջադրանքում, որտեղ ճիշտ պատասխանն է
համարակալված տարբերակներից միայն մեկը, պետք է նշել միայն
դա: Այն դեպքում, երբ ճիշտ պատասխանն է համարակալված
տարբերակներից երկուսը, պետք է երկուսն էլ գրանցել: Ոչ
ամբողջական կամ սխալ պատասխանների, ինչպես նաև
պատասխանի բացակայության դեպքում քննություն հանձնողը
միավոր չի վաստակում:

Բ մակարդակում առաջին տիպի կարճ պատասխանով առա-
ջադրանքներում ճիշտ են պատասխանի համարակալված յոթից մինչև
ինը տարբերակներից երկուսը, երեքը կամ չորսը: Այդ դեպքում,
կախված առաջադրանքից, անհրաժեշտ է գտնել և գրանցել
պատասխանի երկու, երեք կամ չորս ճիշտ պատասխանները: Ոչ
ամբողջական կամ սխալ պատասխանների, ինչպես նաև
պատասխանի բացակայության դեպքում քննություն հանձնողը
միավոր չի վաստակում:

Ա մակարդակում երկրորդ տիպի կարճ պատասխաններով առաջա-
դրանքներում 5 դատարկ վանդակներում անհրաժեշտ է լրացնել
տրված փաստերի, անունների, իրադարձությունների կամ տարեթվերի
համարներն այնպես, որ ստացվի ճիշտ ժամանակագրական
հաջորդականություն կամ համապատասխանություն: Դժշտ ամբող-
ջական պատասխանի համար տրվում է 1 միավոր, իսկ մեկ և ավելի
սխալ պարունակող պատասխանի, կամ ամբողջական պատասխանի
բացակայության դեպքերում միավոր չի տրվում:

Բ մակարդակում երկրորդ տիպի կարճ պատասխաններով

առաջադրանքներում 6 կամ 7 դատարկ վանդակներում անհրաժեշտ է լրացնել տրված փաստերի, անունների, իրադարձությունների կամ տարեթվերի համարներն այնպես, որ ստացվի ճիշտ ժամանակագրական հաջորդականություն կամ համապատասխանություն: Ծիշտ ամբողջական պատասխանի համար տրվում է 1 միավոր, իսկ մեկ և ավելի սխալ պարունակող պատասխանի, կամ ամբողջական պատասխանի բացակայության դեպքերում միավոր չի տրվում:

Պնդումների փունջ առաջադրանքները թեստերում երկուսն են (մեկական Ա և Բ մակարդակներում): Դրանք ներկայացված են հետևյալ կերպ. տրված են 6 պնդումներ, որոնցից յուրաքանչյուրին պետք է տրվի առաջարկվող երեք պատասխաններից՝ «Ծիշտ է», «Միայն է» կամ «Չգիտեմ», մեկը: Այս առաջադրանքից հնարավոր է վաստակել առավելագույնը 6 միավոր:

Քննական թեստի առաջադրանքները կատարելուց հետո քննություն հանձնողը իր ը ն տ ր ա ծ կ ա մ ս տ ա գ ա ծ պատասխանները պետք է գրանցի պատասխանների ձևաթղթում:

Թեստ - գրքույկը չի ստուգվում: Ստուգվում է միայն պատասխանների ձևաթուղթը:

Գնահատումը կատարվում է հետևյալ կերպ. Բացի պնդումների փնջից՝ բոլոր առաջադրանքներից յուրաքանչյուրի ճիշտ պատասխանը գնահատվում է 1 միավոր, սխալ պատասխանը կամ պատասխանի բացակայությունը՝ 0:

Պնդումների փնջի յուրաքանչյուր պնդման դիմաց ճիշտ նշված «Ծիշտ է» կամ «Միայն է» պատասխանի համար քննություն հանձնողը վաստակում է մեկական միավոր: «Չգիտեմ» պատասխանի համար միավոր չի տրվում և միավոր չի պակասում: Միայն նշված «Ծիշտ է» կամ «Միայն է» պատասխանի համար քննություն հանձնողը ոչ միայն միավոր չի ստանում, այլև կորցնում է մեկ միավոր՝ տվյալ փնջի համար նախատեսված միավորներից: Այսպես՝ եթե քննություն հանձնողը վեց առաջադրանքներից չորսին տվել է ճիշտ պատասխան, իսկ երկուսին՝ սխալ, ապա նա վաստակում է երկու միավոր:

Եթե վաստակած և կորցրած միավորների քանակը հավասար է, կամ կորցրած միավորների թիվը գերազանցում է վաստակած միավորների թիվը, ապա առաջադրանքի պատասխանը գնահատվում է 0: Այլ առաջադրանքներից վաստակած միավորներից որևէ միավոր չի հանվում:

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՆՄՈՒՇՆԵՐ

Ստորև ներկայացված են թեստային առաջադրանքների մոդուլներ՝ դրանց կատարման և ձևաթղթում լրացման վերաբերյալ բացատրություններով:

Ա մակարդակ

1. Տարեվների իմացություն

Այս առաջադրանքները միայն ընտրովի պատասխանով են: Ձևակերպվում է հարցը կամ պահանջը, և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ, որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

8

Ե՞րբ է ՀՀ Գերագույն խորհուրդը Հայաստանը հռչակել անկախ պետություն:

- 1) 1991 թ. սեպտեմբերի 21
- 2) 1991 թ. սեպտեմբերի 23
- 3) 1990 թ. հոկտեմբերի 16
- 4) 1990 թ. օգոստոսի 23

Այս և ընտրովի պատասխանով մյուս առաջադրանքներին պատասխանելիս՝ քննություն հանձնողը համապատասխան համարի առաջադրանքի սյունակի չորս վանդակներից մեկում պետք է դնի «X» նշանը: Օրինակ, եթե քննություն հանձնողը 8-րդ առաջադրանքի համար ընտրել է 3-րդ պատասխանը, ապա դա պետք է գրանցի հետևյալ ձևով՝

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1																					1
2																					2
3								X													3
4																					4

Եթե քննություն հանձնողը ընտրովի պատասխանով որևէ առաջադրանքի պատասխանել է սխալ ու ցանկանում է ուղղել իր սխալ նշումը, ապա պատասխանների ձևաթղթում **«Միայն նշված»**

պատասխանները փոխելու տեղը» հատվածում պետք է գրանցի առաջադրանքի համարը և կատարի նոր նշում՝ հետևյալ ձևով.

	3	3
1		
2		
3	X	
4		

2. Փաստերի և երևույթների իմացություն

Այս առաջադրանքները նույնպես միայն ընտրովի պատասխանով են: Ձևակերպվում է հարցը կամ պահանջը և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ, որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

Ո՞րն է հայերեն առաջին տպագիր գիրքը:

- 1) «Ուրբաթագիրք»
- 2) «Տաղարան»
- 3) «Տօնացոյց»
- 4) «Սաղմոսարան»

3. Աշխատանք սկզբնաղբյուրների հետ

Այս առաջադրանքները ևս միայն ընտրովի պատասխանով են: Ներկայացվում է հարցը կամ պահանջը, սկզբնաղբյուրային մեջբերումը, և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ, որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

Ո՞ր պայմանագրի կնքումից հետո է Ասքանազ Մռավյանը ասել հետևյալ խոսքերը:

«Մենք չենք կարող երբևիցէ հրաժարվել հողային պահանջներից, որոնք մեզ համար անհրաժեշտություն են, մեր կենսունակության և ապրելու կարելիության առաջին պայմանը»:

- 1) Մոսկվայի պայմանագիր
- 2) Կարսի պայմանագիր
- 3) Բաթումի պայմանագիր
- 4) Սևրի պայմանագիր

4. Պատմական տերմինների և հասկացությունների իմացություն

Այս առաջադրանքները ըստ կառուցվածքի երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում հարցի կամ պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում է չորսից մինչև վեց տերմինի և հասկացության բացատրություն: Պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

Ո՞վ էր Նանեն հայոց դիցարանում:

- 1) Սիրո և գեղեցկության դիցուհի
- 2) Ընտանիքի հովանավոր դիցուհի
- 3) Մայրության և պտղաբերության դիցուհի
- 4) Հյուրընկալության դիցուհի

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են տերմինների կամ հասկացությունների բացատրության 5-6 տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտ պատասխանի երկու տարբերակների համարները:

Օրինակ՝

Թվարկվածներից որո՞նք են բնորոշում նեպր:

- 1) Վարձու աշխատանքի կիրառման արգելք:
- 2) Պարենմասնատրման փոխարինում պարենհարկով:
- 3) Խոշոր և միջին բոլոր ձեռնարկությունների սեփականաշնորհում:
- 4) Ազատ առևտուրի վերականգնում:
- 5) Դրամական աշխատավարձի կիրառման արգելք:

Այս և կարճ պատասխանով մյուս առաջադրանքներին պատասխանելիս քննություն հանձնողը պատասխան(ներ)ը պետք է գրանցի նախատեսված հորիզոնական վանդակներում՝ ցանկացած

հաջորդականությամբ: Հորիզոնական վանդակներից յուրաքանչյուրում պետք է գրել մեկ թվանշան: Օրինակ, եթե 39-րդ առաջադրանքի ճիշտ պատասխանն է 3 և 5, ապա այն պետք է գրանցել այս ձևով՝

39	3	5
40		

Նույն առաջադրանքի պատասխանը կարելի է գրանցել նաև այս ձևով՝

39	5	3
40		

Եթե քննություն հանձնողը կարճ պատասխանով որևէ առաջադրանքի պատասխանել է սխալ ու ցանկանում է ուղղել իր սխալ նշումը, ապա պատասխանների ձևաթղթում **«Միայն նշված պատասխանները փոխելու տեղը»** հատվածում պետք է գրանցի առաջադրանքի համարը և կատարի նոր նշում՝ հետևյալ ձևով.

գրանցել պատասխանը	3	9		4	5

5. Պատմական իրադարձությունների և երևույթների պատճառների ու հետևանքների իմացություն

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում հարցի կամ պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում է չորսից մինչև վեց պնդում կամ փաստարկ: Պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

Թվարկվածներից ո՞րն է 1828 թ. պարսկահայտակ հայերի վերաբնակեցման հիմնական հետևանքը:

- 1) Ախալքալաքի գավառում պարսկահայերը վերաշինեցին և հիմնադրեցին 50 գյուղ:
- 2) Արևելյան Հայաստանի տարածքի մեծ մասի վրա կրկին սկսվեց ազգահավաք գործընթաց:
- 3) Համախմբվեցին հայ հասարակության տարբեր խավեր, և ժողովրդական պայքարը նոր թափ ստացավ:
- 4) Էրզրում ու Կարս քաղաքները զրկվեցին մեծ թվով հայ առևտրականներից ու արհեստավորներից:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի համարակալված 5-6 տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտ պատասխան հանդիսացող երկու տարբերակների համարը:

Օրինակ՝

Թվարկվածներից որո՞նք են XVIII դ. 20– ական թթ. Սյունիքի ազատագրական պայքարի պարտության պատճառներ:

- 1) Միսիթար սպարապետի՝ թշնամու հետ բանակցելու մտքին հակվելը:
- 2) Հայկական զորքերի հրամանատարության մեջ տեղի ունեցած պառակտումը:
- 3) Եսայի Հասան–Ջալալյանի մահը:
- 4) Սյունեցիների ազատասիրական ոգու անկումը:
- 5) Հայկական զորքերի միայնակ մնալը թշնամու գերակշիռ

ուժերի դեմ:

6. Պատմական իրադարձությունների և երևույթների ժամանակագրական հաջորդականության իմացություն

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում հաջի կամ պահանջի ձևակերպումից հետո տրվում է 4-6 անունների կամ իրադարձությունների շարք, ինչպես նաև պատասխանի չորս տարբերակ: Պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

**Մեծ Հայքի Արշակունի արքաների անունները դասավորե՛ք ըստ
գահակալման հաջորդականության:**

ա. Տրդատ II
բ. Վարազդատ
գ. Վաղարշ I
դ. Վռամշապուհ

- 1) գ, ա, բ, դ
- 2) ա, գ, բ, դ
- 3) դ, բ, ա, գ
- 4) բ, գ, ա, դ

Օրինակ՝

**Գտնել այն իրադարձությունը, որն, ըստ ժամանակագրական
հաջորդականության, տեղի է ունեցել վերջինը:**

1) Պողոս Նուբարի նախաձեռնությամբ Փարիզում Հայոց ազգային համագումարը:

2) ՀՅԴ 9-րդ ընդհանուր ժողովը:

3) Արևմտահայերի երկրորդ համագումարը:

4) Հայաստանի Առաջին Հանրապետության խորհրդարանական առաջին ընտրությունները:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի համարակալված 5-6 տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտ պատասխանի համարը:

Օրինակ՝

Գտե՛ք այն իրադարձությունը, որը խախտում է ստորև տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Բագարան քաղաքում Աշոտ I Բագրատունու թագադրումը:
- 2) Սևանի հաղթական ճակատամարտը արաբների դեմ:
- 3) Գագիկ II Բագրատունու մեկնումը Կոստանդնուպոլիս:
- 4) Անիի հռչակումը հայոց մայրաքաղաք:
- 5) Տրապիզոնի բանակցությունները Բյուզանդիայի և Վրաստանի միջև:

Այս տիպի առաջադրանքներից մեկը պետք է ներկայացվի հետևյալ կերպ. հ ա ր ց ի կ ա մ պահանջի ձևակերպումից հետո տրվում է 5 անունների կամ իրադարձությունների շարք: Պատասխանի լրացման համար տրվում են համապատասխան քանակությամբ դատարկ վանդակներ: Վանդակներում անհրաժեշտ է լրացնել տրված անունների կամ իրադարձությունների համարներն այնպես, որ ստացվի ճիշտ ժամանակագրական հաջորդականություն:

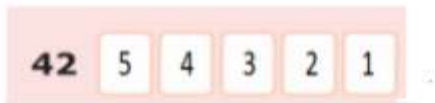
Թեստ-գրքույկում այս տիպի առաջադրանքը ներկայացված է այսպես.

Օրինակ՝

Իրադարձությունները դասավորե՛ք ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Մծբինի պայմանագրի կնքումը
- 2) Տրդատ II–ի հաղթական արշավանքը դեպի Տիգրոն
- 3) Արտաշեսյան հարստության ընդհատումը
- 4) Խառանի ճակատամարտը
- 5) Երվանդ III–ի դառնալը Մեծ Հայքի թագավոր

Ձևաթղթում պատասխանը պետք է լրացվի պատասխանի թվերի ճիշտ հերթականությամբ՝ յուրաքանչյուր վանդակում մեկ թիվ գրելով:

Եթե քննություն հանձնողը կարճ պատասխանով որևէ առաջադրանքի պատասխանել է սխալ ու ցանկանում է ուղղել իր սխալ նշումը, ապա պատասխանների ձևաթղթում **«Միայն նշված պատասխանները փոխելու տեղը»** հատվածում պետք է գրանցի առաջադրանքի համարը և կատարի նոր նշում հետևյալ ձևով.

7. Պատմական իրադարձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային հաստատությունների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների համապատասխանեցում

Այս տիպի առաջադրանքները ընտրովի և կարճ պատասխանով են: Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքում հարցից կամ պահանջից հետո ներկայացվում են պատմական իրադարձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային օջախների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների երկու շարքեր (առաջին շարքում ընդգրկվում են չորսից հինգ, իսկ երկրորդում՝ մեկով ավելի բաղադրիչներ), և տրվում է դրանց համապատասխանեցումով կազմված պատասխանի չորս տարբերակ: Պետք է ընտրել պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկը:

Օրինակ՝

Համապատասխանեցրե՛ք հեղինակների և նրանց ստեղծագործությունների անունները.

1) Ստեփանոս Շահումյան	ա.«Տիեզերական պատմություն»
2) Ստեփանոս Պալասանյան	բ.«Համառոտ պատմություն Ադուանից»
3) Աբրահամ Երևանցի	գ.«Պատմություն Դավիթ բեկին»
4) Հովսեփ Գալբրճյան	դ. «Պատմություն Հայոց»
	ե. «Պատմություն պատերազմաց»

- 1) 1-գ, 2-դ, 3-ե, 4-ա
- 2) 1-բ, 2-դ, 3-ե, 4-ա
- 3) 1-գ, 2-դ, 3-բ, 4-ե
- 4) 1-բ, 2-ա, 3-գ, 4-ե

Այս տիպի առաջադրանքներից մեկը կարող է ներկայացվել աղյուսակի ձևով: Այդ դեպքում ներկայացվում են պահանջը և վեց պյունակից բաղկացած աղյուսակ, տրվում է դրանց համապատասխանեցմամբ կազմված պատասխանի չորս տարբերակ: Ըստ աղյուսակի առաջին պյունակի հերթականության՝ պետք է կատարել համապատասխանեցում և ընտրել ճիշտ պատասխանը (տարբերակը):

Օրինակ՝

Կատարել համապատասխանեցում.

	Իրադարձությունը	N	Տարեթիվը	N	Գործիչը
1	Վանի ինքնապաշտպանության սկիզբը	1	1895 թ. հոկտեմբեր	1	Նիկոլ Դուման
2	Խանասորի արշավանքը	2	1894 թ.օգոստոսի վերջ	2	Սյրտիչ Ավետիսյան
3	Զեյթունի ապստամբության սկիզբը	3	1896 թ. հունիսի 3	3	Մեծն Մուրադ
4	Սասունի հերոսամարտի ավարտը	4	1897 թ. հուլիսի 25	4	Աղասի
		5	1890 թ. հուլիս	5	Անդրանիկ

1)

1	3	2
2	4	1
3	1	4
4	2	3

2)

1	3	2
2	5	5
3	1	4
4	4	3

3)

1	3	1
2	1	2
3	4	3
4	2	4

4)

1	2	2
2	4	1
3	3	4
4	1	5

Կարճ պատասխանով առաջադրանքը պետք է ներկայացվի հետևյալ կերպ. ձևակերպումից հետո տրված են պատմական իրադարձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային օջախների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների երկու շարք (առաջին շարքում ընդգրկվում են հինգ (համարակալված է տառերով), իսկ երկրորդում վեց (համարակալված է թվերով)՝ բաղադրիչ, և տրված են տառերով համարակալված և գուգահեռաբար դասարկ վանդակներ: Դասարկ վանդակներում պետք է լրացնել առաջին շարքի տառի բաղադրիչին համապատասխանող երկրորդ շարքի բաղադրիչի թիվը:

Թեստային գրքույկում այս տիպի առաջադրանքը ներկայացված է այսպես.

Օրինակ՝

Հայ հոգևոր գործիչների անունները համապատասխանեցրե՛ք նրանց հետ կապված իրադարձությունների հետ.

ա) Հովհաննես Բ Գաբեղենացի

բ) Ներսես Գ Տայեցի

գ) Հովսեփ Ա Վայոցձորցի

դ) Ներսես Ա Պարթև

ե) Հովհաննես Ա Մանդակունի

ա	1
բ	6
գ	2
դ	3
ե	4

1) 571–572 թթ. ապստամբությունը

2) Վարդանանց պատերազմը

3) Աշտիշատի ժողովը

4) Վահանանց պատերազմը

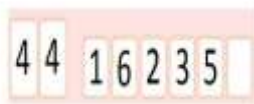
5) Դվինի 506 թ. եկեղեցական ժողովի գումարումը

6) Զվարթնոցի տաճարի կառուցումը

Ձևաթղթում պետք է լրացվեն միայն համապատասխան թվերը՝ նույն հերթականությամբ՝ յուրաքանչյուր վանդակում մեկ թիվ գրելով:

Եթե քննություն հանձնողը կարճ պատասխանով որևէ առաջադրանքի պատասխանել է սխալ և ցանկանում է ուղղել իր սխալ նշումը, ապա պատասխանների ձևաթղթում **«Միայն նշված պատասխանները փոխելու տեղը»** հատվածում պետք է գրանցի առաջադրանքի համարը և կատարի նոր նշում հետևյալ ձևով.

8. Պատմական փաստարկների, պնդումների համադրում և խմբավորում

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում հարցից կամ պահանջից հետո ներկայացվում են 4–6 փաստարկներ կամ պնդումներ: Պատասխանի 4 տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Օրինակ՝

Գտն՞ք երկու ճիշտ պնդումները.

- ա. Վռամշապուհ արքան առանց Սասանյանների հետ համաձայնեցնելու հայոց կաթողիկոս է նշանակում Սահակ Պարթևին՝ փորձելով միավորել Մեծ Հայքի երկու մասերը:
- բ. Վռամշապուհ արքայի և Սահակ Պարթև կաթողիկոսի հովանավորությամբ Մեսրոպ Մաշտոցն իրագործում է մշակութային դարակազմիկ իրադարձություն՝ ստեղծում է Հայոց այբուբենը:
- գ. Վռամշապուհ արքայի հետ խորհրդակցելով՝ Սահակ Պարթևը մեկնում է պարսից արքունիք ու ստանում Վռամ IV–ի համաձայնությունը իր փեսա Համազասպ Մամիկոնյանին Հայոց սպարապետ նշանակելու մասին:
- դ. Հայ նախարարների խնդրանքով պարսից թագավոր Հագկերտ I–ը

Վռամշապուհի մահից հետո Հայոց թագավոր է հաստատում Վռամշապուհի որդի Շապուհին:

ե. Վռամշապուհ արքային չի հաջողվում օգտվել ստեղծված բարենպաստ իրավիճակից և միավորել Սեծ Հայքի երկու մասերը:

1) ա, բ

2) բ, գ

3) գ, դ

4) դ, ե

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի համարակալված 5-6 տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտ պատասխան հանդիսացող երկու տարբերակների համարները:

Օրինակ՝

Գտնք սխալ պնդումները:

1) Անանիա Շիրակացու կազմած թվաբանության դասագիրքը աշխարհում հնագույնների շարքին է պատկանում:

2) VI դարում իմաստասիրությամբ զբաղվել է նշանավոր ճարտասան և մանկավարժ Պարույր Հայկազնը:

3) Դավիթ Անհաղթն իր «Եղծ աղանդոց» երկում քրիստոնեական հավատքը պաշտպանել է հակադիր ուսմունքներից:

4) «Սահմանք իմաստասիրութեան» երկում մեծ տեղ է հատկացված բնության ճանաչմանը:

5) Դավիթ Անհաղթը կատարել է գիտությունների դասակարգում՝ ըստ բնագիտության, թվաբանության և աստվածաբանության:

Պնդումների փունջը ներկայացվում է հետևյալ կերպ. տրված են 6 պնդումներ, որոնցից յուրաքանչյուրին պետք է տալ առաջարկվող երեք պատասխաններից՝ «Ճիշտ է», «Սխալ է» կամ «Չգիտեմ» մեկը: Այս առաջադրանքից հնարավոր է վաստակել առավելագույնը 6 միավոր:

Ձևաթղթում լրացման կարգը. տվյալ պնդման համարի տակ տրված երեք վանդակներից որևէ մեկում պետք է դնել X-նշանը:

45	1	2	3	4	5	6
Ճիշտ է	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Սխալ է	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Չգիտեմ	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Եթե քննություն հանձնողը պնդումների փնջում պատասխանել է սխալ ու ցանկանում է ուղղել իր սխալ նշումը, ապա պատասխանների ձևաթղթում **«Միայն նշված պատասխանները փոխելու տեղը»** հատվածում պետք է գրանցի առաջադրանքի համարը և կատարի նոր նշում՝ հետևյալ ձևով.

7	0	1
Ցիշտ է	☐	☐
Միայն է	☒	☐
Չգիտեմ	☐	☐

Նմուշ:

45. Տրված 6 պնդումներից յուրաքանչյուրի համար ընտրել՝ «Ճիշտ է», «Միայն է», «Չգիտեմ» պատասխաններից որևէ մեկը:

45.1 1880–ական թթ. կեսերից պահպանողական և ազատական հոսանքներն իրենց սպառում են:

45.2 Արևմտյան Հայաստանում ստեղծված առաջին խմբակը հայտնի է «Հայասեր–ազգասեր» անունով:

45.3 Գրիգոր Արծրունու ազատագրական խմբակը հիմնվել էր Երևանում:

45.4 «Բարենպատակ ընկերություն» և «Հայրենիքի սիրո գրասենյակ» խմբակների նպատակն է եղել ոչ միայն ազատագրել Արևմտահայաստանը, այլև հասնել ազգի երկու հատվածների միավորմանը:

45.5 Բեռլինի վեհաժողովից հետո հայ հասարակական–քաղաքական գործիչներն իրենց հույսը սկսեցին կապել Գերմանիայի ռազմաքաղաքական գործող աջակցությամբ ծավալված հայ զինված պայքարի հետ:

45.6 «Պաշտպան հայրենյաց» կազմակերպությունն ունեցել է մոտ 30 անդամ, որոնք փորձել են զենք առաքել «թուրքահայ

եղբայրներին»:

Բ մակարդակ

4. Պատմական տերմինների և հասկացությունների իմացություն

Այս առաջադրանքները ըստ կառուցվածքի երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքները կարող են ներկայացվել երկու ձևով:

Առաջին՝ հարցի կամ պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում են համարակալված 7-10 տերմինների կամ հասկացությունների բացատրություններ: Պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Այս տիպի առաջադրանքների մյուս խումբը կարող է ներկայացվել նաև համապատասխանության ձևով: Տրվում են 4-9 տերմիններ կամ հասկացություններ և դրանց բացատրության վերաբերյալ մեկով ավելի տարբերակներ: Պատասխանի տրված չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի համարակալված 7-9 տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտ պատասխան հանդիսացող երեք կամ չորս տարբերակների համարները:

5. Պատմական իրադարձությունների և երևույթների պատճառներին և հետևանքների իմացություն

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում է համարակալված 7-10 պնդում կամ փաստարկ: Տրվում են պատասխանի 4 տարբերակներ, որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի համարակալված 7-9 տարբերակներ: Պետք է ընտրել երեք կամ չորս ճիշտ պատասխանի համարները:

6. Պատմական իրադարձությունների և երևույթների ժամանակագրական հաջորդականության իմացություն

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում է համարակալված 7-10 անունների կամ իրադարձությունների շարք, և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ, որոնցից պետք է ընտրել ճիշտը:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո տրվում է 7-9 անունների կամ իրադարձությունների դասավորություն: Պետք է ընտրել այն երկու տարբերակների համարները, որոնք խախտում են տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականության ճիշտ դասավորությունը:

Այս տիպի առաջադրանքներից երկուսը թեստում պետք է ներկայացվեն հետևյալ կերպ. առաջադրանքներում պահանջի ձևակերպումից հետո տրվում է 6 կամ 7 անունների կամ իրադարձությունների շարք, այնուհետև տրվում են դատարկ վանդակներ: Վանդակներում անհրաժեշտ է լրացնել տրված անունների կամ իրադարձությունների համարներն այնպես, որ ստացվի ճիշտ ժամանակագրական հաջորդականություն:

Ձևաթղթում պատասխանը պետք է լրացվի պատասխանի թվերի նույն հերթականությամբ՝ յուրաքանչյուր վանդակում մեկ թիվ գրելով:

7. Պատմական իրադարձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային հաստատությունների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների համապատասխանեցում

Այս տիպի ընտրովի պատասխանով առաջադրանքների ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատմական իրադարձությունների, երևույթների, տարեթվերի, կրթամշակութային հաստատությունների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների երկու շարքեր (առաջին շարքում կարող են ընդգրկվել վեցից մինչև տասը, իսկ երկրորդում՝ մեկով ավելի բաղադրիչներ), և տրվում է դրանց համապատասխանեցումով կազմված պատասխանի չորս տարբերակ: Պատասխանի չորս տարբերակներից միայն մեկն է ճիշտ:

Այս տիպի առաջադրանքներից մեկը կարող է ներկայացվել աղյուսակի ձևով: Այդ դեպքում ներկայացվում են պահանջը և ութ սյունակից բաղկացած աղյուսակ, և տրվում է համապատասխանեցումով կազմված պատասխանի 4 տարբերակ: Ըստ աղյուսակի առաջին սյունակի հերթականության՝ պետք է կատարել համապատասխանեցում և ընտրել ճիշտ պատասխանը (տարբերակը):

Կարճ պատասխանով առաջադրանքները պետք է ներկայացվեն հետևյալ կերպ. ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատմական իրադարձությունների, երևույթների, փաստերի, տարեթվերի, կրթամշակութային օջախների, վայրերի, ստեղծագործությունների, տեղանունների կամ անձնանունների երկու շարքեր. առաջին շարքում ընդգրկվում են 6 կամ 7 (համարակալված է տառերով), իսկ երկրորդում՝ մեկով ավելի (համարակալված է թվերով) բաղադրիչներ, և տրվում է տառերով համարակալված և գուգահեռաբար դատարկ վանդակներ: Դատարկ վանդակներում պետք է լրացնել առաջին շարքի տառի բաղադրիչին համապատասխանող երկրորդ շարքի բաղադրիչի թիվը:

Ձևաթղթում պետք է լրացվեն միայն ընտրված համապատասխան թվերը՝ յուրաքանչյուր վանդակում մեկ թիվ գրելով:

8. Պատմական փաստարկների, պնդումների համադրում և խմբավորում

Ըստ կառուցվածքի այս առաջադրանքները երկու տիպի են:

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում հարցի կամ պահանջի ձևակերպումից հետո ներկայացվում են համարակալված 7-10 փաստարկներ կամ պնդումներ, և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ, որոնցից միայն մեկն է ճիշտ:

Կարճ պատասխանով առաջադրանքներում ձևակերպումից հետո ներկայացվում են պատասխանի 7-9 համարակալված տարբերակներ, որոնցից պետք է ընտրել երեք կամ չորս ճիշտ պատասխանի համարները:

Պնդումների փունջը ներկայացվում է հետևյալ կերպ. տրվում են 6 պնդումներ, որոնցից յուրաքանչյուրին պետք է տալ առաջարկվող երեք պատասխաններից՝ «Ճիշտ է», «Միտալ է» կամ «Չգիտեմ», մեկը: Այս առաջադրանքից հնարավոր է վաստակել առավելագույնը 6 միավոր:

Ձևաթղթում լրացման կարգը. տվյալ պնդման համարի տակ տրված վանդակներից որևէ մեկում պետք է դնել «X» նշանը:

ՔՆՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՒՄ ԸՆԴԳԻԿՎԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԸ (բովանդակային դասիչ)

Քննական ծրագիրը ներառում է «Հայոց պատմություն» առարկայի ավագ դպրոցի 2008 թ. հաստատված ծրագրի հիման վրա 2021-2023 թթ. (Ա. Մելքոնյանի, Ա. Սիմոնյանի և Ա. Նազարյանի խմբագրությամբ) լույս տեսած ավագ դպրոցի ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի 10-12-րդ դասարանների դասագրքերի համապատասխան ուսումնական նյութը:

ՍԱՍ Ա. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՏՄԱՍԾԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հայկական քաղաքակրթության ձևավորման պատմաաշխարհագրական պայմանները: Հայոց հայրենիք Հայկական լեռնաշխարհը: Հայաստանի պատմավարչական բաժանումները: Պատմաաշխարհագրական միջավայրի ազդեցությունը Հայոց պատմության վրա:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԿՋԲՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հայոց ծագումնաբանությունը

Հայոց ծագումնաբանության հարցը: Հնդեվրոպական նախահայրենիքը: Հայոց ծագումնաբանության վերաբերյալ ավանդազրույցները:

Հայկական վաղ պետական կազմավորումները (Ք. ա. III հազարամյակ - Ք. ա. I հազարամյակի սկիզբ)

Հայկական պետական կազմավորումները Ք.ա. II հազարամյակում և Ք.ա. I հազարամյակի սկզբին: Հայասա թագավորությունը: Նաիրյան երկրները: Հայկազունների Արարատյան թագավորությունը:

ԲԱԺԻՆ 3. ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Վանի համահայկական թագավորությունը

Վանի թագավորության կազմավորումն ու հզորացումը: Արգիշտի I: Վանի թագավորության առաջացումը: Իշյուլինիի գահակալությունը: Թագավորության հզորացումը Սենուայի գահակալության շրջանում: Արգիշտի I:

Վանի տերությունը Սարդուրի II-ի և նրա հաջորդների օրոք: **Թագավորության անկումը:** Սարդուրի II. Չորս ծովերի տերությունը: Ասորեստանի դիրքերի վերականգնումը: Վանի թագավորությունը Ք.ա. VIII դարի վերջին և Ք.ա. VII դարի առաջին կեսին: Թագավորության թուլացումն ու անկումը, Վանի տերության դերը Հայոց պատմության մեջ:

Վանի թագավորության պետական կարգը և բանակը: Պետական կարգը, հայկական պետականության զարգացումը: Բանակը:

Հայկազուն-Երվանդականների թագավորությունը

Հայաստանը Ք. ա. VII դարավերջից մինչև Ք. ա. 330-ական թվականները: Սկայորդի և Պարույր Հայկազուններ: Հայկազուն-Երվանդականների թագավորությունը Ք. ա. VI դարում: Բեհիսթունյան արձանագրությունը Հայաստանի և հայերի մասին: Հայաստանը Աքեմենյան տերության կազմում:

Հայոց թագավորությունները Ք. ա. 331-201 թվականներին: Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշավանքները և Հայաստանի անկախության վերականգնումը: Հայկական թագավորությունները և Սելևկյան տերությունը:

Հայկազուն-Երվանդականների թագավորության պետական կարգը: Պետական կարգը: Թագավորության տարածքը, վարչական բաժանումը և բանակը:

Մեծ Հայքի Արտաշեսյանների թագավորությունը

Նոր հարստության հիմնումը: Արտաշես I: Արտաշես I-ի գահակալումը: Հայկական հողերի վերամիավորումը: Մեծ Հայքի միջազգային հեղինակության աճը: Արտաշատ մայրաքաղաքի հիմնադրումը: Հողային բարեփոխումը: Ռազմավարչական և այլ բարեփոխումներ:

Հայաստանը աշխարհակալ տերություն: **Տիգրան II Մեծ:** Տիգրան II-ի գահակալությունը: Հայ-պոնտական դաշինքը և Կապադովկիայի նվաճումը: Հայ-պարթևական պատերազմը: Ասորիքի գրավումը: Հայկական տերության տարածքը, բնույթը, բնակչությունը: Տիգրա-

նակերտի կառուցումը:

Ռազմաքաղաքական նոր իրադրությունը Առաջավոր Ասիայում: Հռոմեա-պոնտական հակամարտությունը: Հայ-հռոմեական պատերազմի առաջին փուլը: Արածանիի ճակատամարտը: Հայ-հռոմեական պատերազմի երկրորդ փուլը: Արտաշատի պայմանագիրը:

Հայաստանի պայքարն ընդեմ Հռոմի ծավալապաշտական քաղաքականության: **Արտավազդ II:** Արտավազդ II-ի գահակալությունը: Հռոմեա-պարթևական պատերազմը և Հայաստանը: Անտոնինոսի արշավանքները:

Արտաշեսյան թագավորության անկումը: Արտաշես II: Վերջին Արտաշեսյանները:

Մեծ Հայքի Արշակունյաց թագավորությունը I-III դարերում

Հայաստանը և Հռոմի ու Պարթևստանի մրցակցությունը: Հայաստանը և հռոմեա-պարթևական հակամարտությունը: Տասնամյա պատերազմը, Հռանդեայի պայմանագիրը:

Մեծ Հայքի թագավորությունում Արշակունիների գահակալումը: Տրդատ I Արշակունին՝ Մեծ Հայքի թագավոր: Սանատրուկ: Վաղարշապատ մայրաքաղաքի հիմնադրումը: Մեծ Հայքում Արշակունիների ժառանգական իշխանության հաստատումը:

Մեծ Հայքը III դարում: Հայ-պարսկական և հայ-հռոմեական հարաբերությունները: Տրդատ III Մեծի գահակալումը: Մծբինի հաշտությունը:

ԲԱԺԻՆ 4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Հայկական մշակույթը Բ.ա. IX-Բ.ա. III դարերում

Համահայկական առաջին թագավորության հոգևոր մշակույթը: Պետական կրոնը: Գրային համակարգերը:

Հայկական մշակույթը հելլենիզմի դարաշրջանում

Հայաստանը և հելլենիստական դարաշրջանը: Հայկական մշակույթի զարգացման առանձնահատկությունները: Հելլենիստական դարաշրջանը և Հայաստանը: Հայոց դիցարանը:

Գիրք, պատմագրությունը, գրականությունը և տոմարը: Հայ հին դպրությունը: Պատմագրությունը և գրականությունը: Տոմարը և օրացույցը:

Արվեստը: Ծինարարության զարգացումը և ճարտարապետությունը: Նեմրոթի սրբավայրն ու Գառնիի հուշարձանախումբը:

**ՄԱՍ Բ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՄ**

**ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒՄԸ ԶՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԱՐԺԵՀԱՍԱԿԱՐԳԻՆ**

Քրիստոնեության հռչակումը պետական կրոն: Ավատատիրության հաստատումը:

Քրիստոնեության հռչակումը պետական կրոն: Հայ առաքելական եկեղեցու հիմնադրումը և քրիստոնեությունը պետականորեն ընդունելու նախադրյալները: Տրդատ III Մեծի գահակալության օրոք Սբ Գրիգորի գործունեությունը: Հայ առաքելական եկեղեցու նվիրապետության հաստատումը: Ազգային և քրիստոնեական արժեքների ներդաշնակումը: Քրիստոնեության ընդունման պատմական նշանակությունը:

Ավատատիրության հաստատումը Հայաստանում: Ավատատիրական հարաբերությունների ձևավորումը: Ավատատիրական հողատիրության ձևերը: Ավատատիրական աստիճանակարգը: Պետական կառավարման համակարգը: Բանակը: Բնակչությունը:

Արշակունյաց թագավորությունը IV դարում և V դարի սկզբին

Պայքար կենտրոնական իշխանության ուժեղացման համար: Մեծ Հայքի թագավորության վերելքը Տրդատ III Մեծի օրոք: Խոսրով III Կոտակի քաղաքականությունը: Տիրանի գահակալությունը:

Արշակ II և Պապ թագավորների քաղաքականությունը: Ներքաղաքական իրավիճակը: Արշակ II-ի քաղաքականությունը և պարսկա-հռոմեական պատերազմը: Հայ-պարսկական պատերազմը: Արշակ II-ի և Վասակի դավադրական սպանությունը: Պապ թագավորի գահակալությունը: Պապի բարեփոխումները:

Հայոց Արշակունյաց թագավորության մայրամուտը: Վարազդատի գահակալությունը և Մուշեղ սպարապետի ծրագիրը: Արշակ III-ի գահակալությունը և Մանվել սպարապետը: Հայաստանի պարսկա-հռոմեական բաժանումը և Խոսրով IV-ի միավորիչ ջանքերը: Վռամշապուհի համապետական գործունեությունը: Հայ Արշակունիների հարստության անկումը և դրա հետևանքները:

Հայկական պետականության նախարարական շրջանը

Արևելյան Հայաստանի մարզպանական կարգավիճակը: Վարդա-նանց պատերազմը: Նախարարական համակարգը: Հայ ժողովրդի վիճակի ծանրացումը: Ապստամբության սկիզբը և ծավալումը: Խաղիխաղի

ճակատամարտը: Ավարայրի ճակատամարտը: Վարդանանց պատերազմի արդյունքները:

Վահան Մամիկոնյանի գլխավորած ապստամբությունը 481-484 թթ.: Մարզպանական Հայաստանի քաղաքական իրավիճակը: Ապստամբական պայքարը: Նվարսակի պայմանագիրը:

Հայաստանը VI դարում: Վաչագան Բարեպաշտի թագավորությունը Հայոց Արևելից կողմերում: Քաղաքական իրավիճակը և Դ-վին 506 թ. ժողովը: Արևմտյան Հայաստանը VI դ. առաջին կեսին: 571-572 թթ. ապստամբությունը և պարսկա-բյուզանդական 20-ամյա պատերազմը: Հայաստանի 591 թ. բաժանումը:

Հայաստանը VII դարում: Պարսկա-բյուզանդական պատերազմի վերսկսումը: Հայաստանի քաղաքական վիճակը VII դ. 20-30-ական թթ.: Հայաստանը և արաբների զավթողական պատերազմները: Հայարաբական պայմանագիրը: Հայաստանի անկախության վերականգնումը:

Հայ նախարարական համակարգը արաբական խալիֆայության գերիշխանության շրջանում: Արմինիա փոխարքայության ստեղծումը: Հակաարաբական ապստամբությունները VIII դ. առաջին կեսին: 774-775 թթ. ապստամբությունը: Հայկական իշխանական տների հզորացումը: 850-855 թթ. ապստամբությունը:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՅՈՑ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՐԳԱՅԱԾ ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒՄ

Հայաստանի Բագրատունյաց թագավորությունը

Հայաստանի անկախության վերականգնումը և ամրապնդումը: Հայկական անկախ պետականության վերականգնման նախադրյալները: Թագավորության վերականգնումը, Աշոտ I Բագրատունի: Երկրի անկախության ամրապնդումը. Սմբատ I, Աշոտ II Երկաթ:

Բագրատունյաց Հայաստանի վերելքը: Պետության բարգավաճումը. Աբաս Բագրատունի, Աշոտ III Ողորմած, Սմբատ II: Անին՝ մայրաքաղաք: Բագրատունյաց թագավորության հզորացումը X դ. վերջին և XI դ. սկզբին. Գագիկ I:

Պետական կառավարման համակարգը: Տնտեսության վերելքը: Պետական կարգը, բանակը: Քաղաքները:

Բագրատունյաց թագավորության մասնատումն ու անկումը: Կենտրոնացված պետություն ստեղծելու ջանքերը: Ենթակա թագավորությունների առաջացումը: Բյուզանդիայի նվաճողական քաղաքականությունը: Պայքար պետականության պահպանման համար. Գագիկ II:

Հայոց պետականությունը XI - XIV դարերում

Հայաստանը թյուրք-սելջուկների արշավանքների ժամանակաշրջանում:

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը օտար նվաճողների դեմ (XII-XIV դարեր): Պայքար թյուրք-սելջուկների դեմ: Չաքարյանների իշխանապետությունը Հայաստանում, իշխանական նոր տները: Մոնղոլական ասպատակությունները: Պայքար թաթար-մոնղոլական տիրապետության դեմ:

Կիլիկյան Հայաստանը

Հայկական պետականության ստեղծումը Կիլիկիայում: Հայկական պետականության առաջացման նախադրյալները: Հայկական իշխանությունների ստեղծումը: Հայկական պետության հիմնադրումը Կիլիկիայում. Ռուբեն I:

Կիլիկյան Հայաստանի ամրապնդումը: Հայոց թագավորության վերականգնումը: Պայքար Դաշտային Կիլիկիայի համար: Մլեհ գործունեությունը հայոց պետության ամրապնդումը: Քաղաքական իրավիճակը Մերձավոր Արևելքում XII դ. վերջին: Հայոց թագավորության վերականգնումը. Լևոն Մեծագործը:

Կիլիկիայի հայկական թագավորությունը XIII-XIV դարերում: Հեթումյան արքայատոհմի հաստատումը: Հայ-մոնղոլական դաշինքը: Կիլիկյան Հայաստանը մոնղոլների և մամլուքների միջև: Կիլիկյան Հայաստանի թուլացումը և անկումը:

Կիլիկյան Հայաստանի պետական կարգը: Արքունիքը և բանակը:

ԲԱԺԻՆՅ. ՀԱՅՈՑ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒՇ ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒՄ

Կորուստների և վերականգնումի ժամանակաշրջան (XV դար - XVII դարի առաջին կես)

Հայաստանը XV դարում: Ամենայն հայոց կաթողիկոսության վերահաստատումը Ս.Էջմիածնում: Հայոց եկեղեցու նվիրապետական աթոռները:

Հայաստանը XVI դարում և XVII դարի առաջին կեսին: Քաղաքական դրությունը Մերձավոր Արևելքում XVI դ. սկզբին: Հայաստանը և թուրք-պարսկական պատերազմները: Հայ բնակչության բռնագաղթը:

Հայաստանի ազատագրության համար պայքարի աշխուժացումը: Հայոց թագավորության վերականգնման փորձը Ադրամարում: Հայաստանի ազատագրության պայքարի նոր փուլի սկզբնավորումը: Արցախի և Սյունիքի մեկիբությունները, Չեթունի իշխանությունը:

ԲԱԺԻՆ 4. ՄԻՋՆԱԴԱՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ

Ազգային-քրիստոնեական մշակույթի զարգացումը

Հայ գրերի գյուտը: Մեսրոպ Մաշտոցի պատմական առաքելությունը: Հայ գրերի գյուտը և նշանակությունը: Դպրոցը:

Հայ մշակույթի Ոսկեդարը: Պատմագրություն: Փիլիսոփայություն:

Մշակութային ձեռքբերումները VI-VIII դարերում: Պատմագրություն: Աշխարհագրություն: Տոմար: Արվեստ:

Հայկական մշակույթը X-XIV դարերում

Դպրոցները և համալսարանները: Իրավունքը: Ճարտարապետությունը և քանդակագործությունը: Նկարչությունը:

Մշակույթը դժվարին ժամանակներում (XV դար - XVII դարի առաջին կես)

Տպագրության սկզբնավորումը և զարգացումը: Արվեստը:

ՄԱՍ Գ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

ԲԱԺԻՆ 1. ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ (XVII դարի երկրորդ կես - XIX դարի առաջին կես)

Ազատագրական շարժումները XVII դ. երկրորդ կեսին և XVIII դարում

Ազատագրական պայքարի նոր փուլը: Շարժման արևմտամետ-պական կողմնորոշումը: Հակոբ Դ Ջուղայեցի կաթողիկոսի պատվիրակության գործունեությունը: Օրու գործունեությունը Հայաստանի ազատագրության համար:

Ազատագրական զինված պայքարն Արցախում: Ռազմաքաղաքական իրադրությունը Հայաստանում և Այսրկովկասում: Ռուսների Կասպիական արշավանքը: Ռազմական ամրությունները (սղնախներ) Արցախում: Թուրքական զորքերի ներխուժումը Այսրկովկաս: Երևանի հերոսական պաշտպանությունը: Ձինված պայքարն Արցախում:

Սյունիքի հայկական իշխանությունը: Ձինված պայքարի սկիզբը Սյունիքում. Դավիթ բեկ: Սյունիքի հայկական իշխանությունը: Ապստամբության ավարտը:

Ձինված պայքարի արդյունքները և Պարսկաստանի նոր քաղաքականությունը: Ձինված պայքարի արդյունքները: Հայկական ինք-

նավարությունը Արցախում. Խամսայի մեղիքություններ:

Ազատագրական պայքարը XVIII դարի կեսերին: Պայքարի գաղութահայ կենտրոնները: Հովսեփ Էմին. գործունեության նշանակությունը: Մովսես Սարաֆյանի ազատագրական ծրագիրը: Հայաստանի ազատագրության Հյուսիսային ծրագիրը:

Հնդկահայ ազատագրական կենտրոնը: Մադրասի հայրենասիրական խմբակը: «Նոր տետրակ, որ կոչի յորդորակ» և «Ռոզայթ փառաց» աշխատությունները: Հայաստանի ազատագրության Հարավային (Շահամիր Շահամիրյանի) ծրագիրը:

Հայոց պետականության վերականգնման խնդիրը XIX դարի առաջին կեսին

Արևելյան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին: Վարչաքաղաքական իրավիճակը: Արևելյան Հայաստանի՝ Ռուսաստանին միացման սկիզբը: Հայերը 1804-1813 թթ. ռուս-պարսկական պատերազմում: Արևելյան Հայաստանի՝ Ռուսաստանին միացման ավարտը: Հայերի մասնակցությունը 1826-1828 թթ. պատերազմին և նրանց սպասելիքները: Պարսկահպատակ հայերի վերաբնակեցումը:

Արևմտյան Հայաստանը XIX դարի սկզբներին և ռուս-թուրքական պատերազմները: 1806-1812 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և հայերը: 1828-1829 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը, հայերի մասնակցությունը:

Հայաստանը XIX դարի 30-40-ական թվականներին: Հայաստանի ազատագրության նոր ծրագիրը: Հայկական մարզը: Արևմտահայության 1830 թ. զանգվածային վերաբնակեցումը: Յարիզմի գաղութային քաղաքականությունը: Արևմտահայությունը 1830-1840- ական թթ.:

ԲԱԺԻՆ 2. ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԸԱՐԺՄԱՆ ՎԵՐԵԼԸԸ XIX ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՄԻՆ ԵՎ XX ԴԱՐԻ ՄԿԶԲԻՆ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄԸ

Հայկական հարցի միջազգայնացումը

Արևելյան հարցի սրումը: 1877-1878 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և հայերը: Արևելյան հարցը և Գրիմի պատերազմը: 1877-1878 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմի պատճառները և ընթացքը: Պատերազմը Կովկասյան ճակատում, հայերի մասնակցությունը:

Հայկական հարցի միջազգայնացումը: Սան Ստեֆանոյի հաշտության պայմանագիրը և Հայկական հարցը: Հայկական հարցը Բեռլինի վեհաժողովում: Խրիմյան Հայրիկի պատգամները:

Հայ քաղաքական կյանքի վերելքը

Ազգային-հասարակական շարժումները: Արևմտահայերի ազգային սահմանադրությունը: Զեյթունի 1862 թ. ապստամբությունը:

Պայքարի նոր գաղափարախոսությունը: Ազատագրական կազմակերպությունները: Զինված պայքարի նոր դրսևորումները: Ազատագրական խմբակների ստեղծումը: Ազատագրական կազմակերպությունները 1880-ական թվականներին:

Հայ ազգային կուսակցությունները: Արմենական կուսակցություն: Հնչակյան կուսակցություն: Հայ հեղափոխական դաշնակցություն:

Ազատագրական պայքարի զինված փուլը

Ազատագրական պայքարի վերելքը: Հայդուկային շարժումը: Հայդուկային շարժման առաջացման պատճառները: Հայդուկային պայքարի առաջին քայլերը: Շարժման վերելքը: Հայդուկային շարժումը և կուսակցությունները:

Արևմտահայերի ցեղասպանության թուրքական ծրագրի իրագործման սկիզբը: Արևմտահայերի ցեղասպանության արդուլիսամիդյան ծրագիրը: 1894-1896 թթ. զանգվածային կոտորածները:

Ազատագրական պայքարը 1894-1896 թվականներին: Հայկական հարցը և տեղությունները: Սասունի 1894 թ. հերոսամարտը: Զեյթունի 1895-1896 թթ. ապստամբությունը: Վանի 1896 թ. հերոսական ինքնապաշտպանությունը: Մալիսյան բարենորոգումների ծրագիրը: Եվրոպայի նոր միջամտությունները և դրանց հետևանքները:

Հայ ազատագրական շարժումները XX դարի սկզբին

Պայքար ցարիզմի հակահայ քաղաքականության դեմ: Հայ ժողովրդի պայքարը Ռուսաստանի գաղութային քաղաքականության դեմ: Հայ-թաթարական (ադրբեջանական) ընդհարումները: Հայերի պատգամավորական Կենտրոնական ժողովը:

Ազատագրական պայքարը Արևմտյան Հայաստանում XX դարի սկզբին: Ս.Առաքելոց վանքի կոիվը: Սասունի 1904 թ. ապստամբությունը:

Երիտթուրքերի հեղաշրջումը և արևմտահայությունը: Երիտթուրքերի հեղաշրջումը: Հայերի ոչնչացման պետական ծրագրի շարունակումը: Պանթյուրքիզմը՝ պետական քաղաքականություն: Հայ ազգային կուսակցությունների դիրքորոշումը:

Հայկական հարցը 1912-1914 թվականներին: Հայկական հարցի վերաբացումը: Դիվանագիտական պայքարը Հայկական հարցի շուրջ:

Ռուս-թուրքական համաձայնագիրը:

Հայաստանը և հայ ժողովուրդը Առաջին աշխարհամարտի տարիներին

Առաջին համաշխարհային պատերազմի Կովկասյան ճակատը: Օսմանյան կայսրության և Ռուսաստանի ռազմաքաղաքական ծրագրերը Մերձավոր Արևելքում: Պատերազմի ընթացքը Կովկասյան ճակատում 1914-1916 թթ: Սայքս - Պիկոյի համաձայնագիրը:

Հայ կամավորական շարժումը: Կամավորական շարժման առաջացումը և ծավալումը: Հայկական ջոկատների մասնակցությունը մարտական գործողություններին: Կամավորական ջոկատների վերածումը կանոնավոր զինուժի:

Հայոց Մեծ եղեռնը: Հայերի ցեղասպանությունը՝ երիտթուրքերի պետական ծրագիր: Մեծ եղեռնը: Հայերի ինքնապաշտպանական մարտերը:

Հայոց ցեղասպանության ճանաչման գործընթացի սկիզբը: Մեծ եղեռնի հետևանքները: Տերությունների և միջազգային հանրության վերաբերմունքը: «Ցեղասպանություն» հասկացությունը: Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման առաջին քայլերը:

Հայ ազգային-քաղաքական կյանքի վերելքը 1917 թ. փետրվարյան հեղափոխությունից հետո: Ցարիզմի տապալումը և նոր իշխանության ձևավորումը: Ժամանակավոր կառավարությունը և Արևմտյան Հայաստանը: Արևմտահայերի ազգային խորհրդի ստեղծումը: Արևելահայ ազգային խորհրդի ստեղծումը:

Բոլշևիկյան հեղաշրջումը և Հայաստանը: Իրադրությունը Այսրկովկասում և Կովկասյան ճակատում: Արևմտահայ զորամիավորման ստեղծումը: Բրեստ-Լիտվսկի հաշտությունը և հայկական հողերի բռնակցումը Թուրքիային:

Իրադրությունը Հայաստանում և Այսրկովկասում (1918 թ. հունվար-ապրիլ): Հայկական կանոնավոր զորքի ստեղծումը: Պատերազմի վերսկսումը Կովկասյան ճակատում: Հայկական զորքի վերակազմակերպումը: Անդրկովկասի անջատումը Ռուսաստանից:

1918 թ. մայիսյան հերոսամարտերը: Թուրք-անդրկովկասյան պատերազմի վերաճումը թուրք-հայկականի: Սարդարապատի և Բաշ Ապարանի ճակատամարտերը: Ղարաբաղի սպայի հերոսամարտը: Մայիսյան ճակատամարտերի պատմական նշանակությունը:

ԲԱԺԻՆ 3. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Մշակույթը XVII դ. երկրորդ կեսին և XIX դ. առաջին կեսին

Մշակութային ձեռքբերումները XVII դ. երկրորդ կեսին և XVIII դարում: Առաջին հայ պարբերականը: Պատմագիտությունը:

Հայ մշակույթը XIX դարի առաջին կեսին: Դպրոցական կյանքի վերելքը: Գիտությունը և մամուլը: Արվեստը:

XIX դ. երկրորդ կեսի և XX դ. սկզբի մշակութային վերելքը

Բնական և հումանիտար գիտությունների զարգացումը: Բնական գիտությունները: Հայագիտության վերելքը, բանասիրությունը: Պատմագիտության զարգացումը:

Արվեստը: Կերպարվեստը: Թատրոնը: Երաժշտությունը:

ՄԱՍ Դ. ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՇՐՋԱՆ

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Երկրի ներքին կյանքը

Հայկական պետականության ձևավորումն ու ամրապնդումը: Հայաստանի Հանրապետության հռչակումը: Բաբումի պայմանագիրը: Իշխանության մարմինների ստեղծումը: Պետական խորհրդանիշները: Ազգային բանակը:

Սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական կյանքը: Հասարակական-քաղաքական կյանքը:

Երկրի կայունությանը սպառնացող վտանգները: 1920 թ. Մայիսյան ապստամբությունը:

Առաջին հանրապետության մշակութային կյանքը: Կրթական նոր համակարգերի ստեղծումը: Գիտական և գեղարվեստական կյանքը:

Հանրապետության միջազգային դրությունը: Հայկական հարցը

Հանրապետության արտաքին կապերը և հարաբերությունները: Հարաբերությունները Քառյակ դաշինքի երկրների հետ: Հայ-վրացական հարաբերությունները: Հայ-ադրբեջանական հարաբերությունները:

Հայկական հարցը Փարիզի խորհրդածրոյվում: Սկրի պայմանագիրը: Հայկական պատվիրակությունները Փարիզի խորհրդածրոյվում: Միացյալ և անկախ Հայաստանի հռչակումը: Հայկական հարցը Սան Ռեմոյի կոնֆերանսում: Սկրի պայմանագիրը և Հայաստանը:

Իրադրությունը Կիլիկիայում և կիլիկիահայությունը: Հայկական լեգեոնը: Կիլիկիահայության դրությունը և ինքնապաշտպանական մարտերը:

Առաջին հանրապետության անկումը

Հայաստանը Խորհրդային Ռուսաստանի և քեմալական Թուրքիայի քաղաքականության ոլորտում: Քեմալական շարժումը և Հայաստանը: Խորհրդային Ռուսաստանի արևելյան քաղաքականությունը: Հայաստանի Հանրապետություն-Խորհրդային Ռուսաստան հարաբերությունները: Քեմալա-բուլժևիկյան համագործակցությունը: Թուրք-հայկական պատերազմը:

Հայաստանի Հանրապետության խորհրդայնացումը: Հայ-ռուսական բանակցությունները Երևանում: Ներքաղաքական ճգնաժամը: Հայաստանի խորհրդայնացումը:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Խորհրդային Հայաստանը 1920-1922 թվականներին

Խորհրդային իշխանության հաստատումը: Փետրվարյան ապստամբությունը: Կառավարման նոր համակարգի ձևավորումը: «Ռազմական կոմունիզմի» քաղաքականությունը և դրա հետևանքները: Փետրվարյան ապստամբությունը: Անցումը նոր տնտեսական քաղաքականության և արտաքին օգնությունը:

ՀՄԽ տարածքային հիմնախնդիրները և արտաքին կապերը: «Լոռու չեզոք գոտու» և Ջավախքի հիմնախնդիրը: Ջանգեզուրի, Լեռնային Ղարաբաղի և Նախիջևանի հիմնախնդիրը: Հայկական տարածքների հարցը Մոսկվայի և Կարսի 1921 թ. պայմանագրերում:

Խորհրդային Հայաստանը Անդրդաշնության և ԽՍՀՄ-ի կազմավորման գործընթացում: Անդրդաշնության ստեղծումը: ԽՍՀՄ-ի կազմավորումը:

ԲԱԺԻՆ 3. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԽՍՀՄ-Ի ԿԱԶՄՈՒՄ

Սոցիալիստական հասարակության ձևավորումը

Նոր տնտեսական քաղաքականությունը: Արդյունաբերացումը և կոլեկտիվացումը: Նեպո և դրա արդյունքները: Արդյունաբերացումը: Գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը:

Հասարակական-քաղաքական կյանքը: Կոմունիստական կուսակցության մենիշխանության հաստատումը: Ներկուսակցական պայքարը, անհատի պաշտամունքի ձևավորումը, քաղաքական բռնաճնշումները: Պետության անհանդուրժողական քաղաքականությունը կրոնի և եկեղեցու նկատմամբ:

Հայ ժողովուրդը Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին (1941-1945 թթ.)

Հայ ժողովրդի ներդրումը Մեծ հայրենականում: Գերմանիայի հարձակումը ԽՍՀՄ-ի վրա: Հայկական ազգային դիվիզիաների կազմավորումը և նրանց մարտական ուղին: Հայ ռազմիկների մասնակցությունը մարտական գործողություններին: Պատերազմի հայ հերոսները և զորավարները:

Խորհրդային Հայաստանը հետպատերազմյան տարիներին (1945-1985 թթ.)

Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական դրությունը 1945-1965 թթ.: Հայկական հարցի վերաբացումը միջազգային նոր պայմաններում: Քաղաքական բռնաճնշումների նոր փուլը: 1949 թ. զանգվածային աքսորը: Անհատի պաշտամունքի հետևանքների հաղթահարումը: Ազգային ինքնագիտակցության զարթոնքը: Այլախոհությունը Հայաստանում:

Խորհրդային Հայաստանը վերակառուցման տարիներին

Վերակառուցման քաղաքականությունը: Արցախյան շարժումը: Արցախյան շարժման նոր փուլը: Հանրահավաքներ Երևանում: Սում-գաիթյան ողբերգությունը: Շարժման ծավալումը: Աղետալի երկրաշարժը: Շարժման վերելքը: Խորհրդային բանակի և Ադրբեջանի հատուկջոկատայինների գործողությունները ԼՂԻՄ-ում:

Հայաստանի անկախացման գործընթացը: Շրջադարձային փոփոխություններ հանրապետության քաղաքական կյանքում: Հայաստանի անկախության մասին հռչակագիրը: ԽՍՀՄ-ի պահպանման փորձերը: ԽՍՀՄ-ի փլուզումը, ԱՊՀ-ի ստեղծումը:

ԲԱԺԻՆ 4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՓՈԽԼՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետությունը

Անկախ պետականության կայացման գործընթացը: Հայաստանի Հանրապետության անկախության հռչակումը: ՀՀ Սահմանադրության ընդունումը: Հայոց ազգային բանակի կազմավորումը: Քառօրյա պատերազմը:

Հասարակական-քաղաքական կյանքը: Բազմակուսակցական հա-

մակարգի ձևավորումը: Ներքադաքական զարգացումները 1999-2016 թվականներին:

ՀՀ միջազգային դրությունը և արտաքին քաղաքականությունը: Նորանկախ հանրապետության միջազգային ճանաչումը: ՀՀ-ի անդամակցությունը միջազգային կազմակերպություններին: Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացը:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը

Անկախության հռչակումը: Արցախյան ազատագրական պատերազմը: Անկախության հռչակումը, պետականության ձևավորումը: Արցախյան պատերազմի ծավալումը: Շուշիի ու Լաչինի ազատագրումը: Պատերազմի հետագա ընթացքը: Սփյուռքահայության մասնակցությունը արցախյան պատերազմին:

ԼՂՀ միջազգային դրությունը: Արցախյան հիմնախնդրի բանակ-ցային գործընթացը: Բանակցությունների նոր փուլը:

ԲԱԺԻՆ 5. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌԸ 1920 ԹՎԱԿԱՆԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ

Հայկական Սփյուռքը 1920-1939 թվականներին

Սփյուռքահայությունը 1920-1939 թթ. և Հայրենիք-Սփյուռք առնչությունները: Սփյուռքի առաջացումը: Հայկական հարցը և սփյուռքահայությունը: Սփյուռքահայերի հայրենադարձությունը:

Հայկական Սփյուռքը 1946-1991 թվականներին

Հայրենադարձությունը: Սփյուռքահայ կենտրոնները: 1946-1948 թթ. զանգվածային հայրենադարձությունը: 1950-1980-ական թվականների հայրենադարձությունը:

Հասարակական-քաղաքական կյանքը: Սփյուռքահայության պայքարը Հայ Դատի համար պատերազմի ավարտական փուլում: Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը: Սփյուռքահայերի հետագա պայքարը Հայկական հարցի լուծման և ցեղասպանության միջազգային ճանաչման համար:

ԲԱԺԻՆ 6. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Մշակույթը 1920-1941 թվականներին

Գիտության զարգացումը: Հասարակական գիտությունների զարգացումը: Կիրառական և բնական գիտությունների զարգացումը:

Արվեստը: Թատրոնը և կինոարվեստը: Կերպարվեստը և երաժշտությունը: Դարտարապետությունը:

Մշակույթի վերելքը (1945-1991 թթ.)

Գիտությունը: Գիտությունների ակադեմիան: Գիտահետազոտական կենտրոնները: Կիբեռնետիկայի, էլեկտրոնիկայի զարգացումը: Հայագիտության զարգացումը:

Արվեստը: Երաժշտությունը: Թատրոնը: Կինոն: Կերպարվեստը: Դարտարապետությունը:

Հայկական մշակույթի արդի վիճակը:

Արվեստը: Նկարչությունը և քանդակագործությունը: Երաժշտությունը:

Հանձնարարվող գրականություն

1. «Հայոց պատմություն», ավագ դպրոցի 10-րդ դասարանի ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի դասագիրք, խմբագիրներ՝ Ա.Սեփրոնյան, Ա.Սիմոնյան և Ա.Նազարյան, «Ջանգակ» հրատ., Եր., 2021:
2. «Հայոց պատմություն», ավագ դպրոցի 11-րդ դասարանի ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի դասագիրք, խմբագիրներ՝ Ա.Սեփրոնյան, Ա.Սիմոնյան և Ա. Նազարյան, «Ջանգակ» հրատ., Եր., 2022:
3. «Հայոց պատմություն», ավագ դպրոցի 12-րդ դասարանի ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի դասագիրք, խմբագիրներ՝ Ա.Սեփրոնյան, Ա.Սիմոնյան և Ա. Նազարյան, «Ջանգակ» հրատ., Եր., 2023: